

ONDEUGEND

Zoals eerder genoemd haalt Loki voortdurend streken uit. De Scandinavische folklore kent heel wat ondeugende geesten, maar Loki is hiervan wellicht de belichaming.

De wijze waarop Loki in de noordse mythen wordt gekarakteriseerd, weerspiegelt hoe ons eigen gevoel voor kattenkwaad in het dagelijks leven functioneert. Mits in de juiste dosering toegepast, staat het garant voor eigenzinnigheid, amusement, vrolijkheid en vernieuwing. Maar zowel kattenkwaad als Loki neigt tot overdrijving. Als wij te ver gaan in onze baldadigheid, heeft dat gevolgen. En zoals Loki de resultaten van zijn daden moet rechtbreien, moeten wij schoon schip maken nadat we ons hebben misdragen.

Maar het onderdrukken van onze baldadigheid vanwege de gevolgen ervan en de weigering om haar een productieve plaats in ons leven te geven hebben eveneens consequenties. Hierdoor verandert kattenkwaad in boosaardigheid, die wraakzuchtig om

zich heen slaat. Het 'aan banden leggen' van onze eigen baldadigheid leidt tot een verslechtering van ons welbevinden, net zoals de goden overkomt wanneer ze Loki onder de aarde vastbinden (in hoofdstuk 3 lees je hoe deze allegorie afloopt).

Loki belichaamt al deze aspecten van kattenkwaad, de goede en de slechte. Het is niet alleen wie hij is, maar ook wat hij is, en ligt ten grondslag aan de rest van zijn karakter.

ENERGIE

Loki's daden en fratsen en zijn algehele karakter passen bij de ervaring van veel noordse paganisten, namelijk dat Loki een 'luidruchtige' kracht is. Hij blaakt van de energie en is gericht op de buitenwereld. Het is goed om dit in gedachten te houden, want zijn energie is niet altijd 'leuke' energie.

Waarschijnlijk is deze energie de reden dat Loki altijd onderweg is. Veel noordse mythologische verhalen beginnen ermee dat Loki zijn neus steekt in zaken die hem niks aangaan.

GEESTIG

Zijn liefde voor amusement maakt Loki tot een bijzonder geestige figuur. Vaak neemt hij zijn toevlucht tot hilariteit, domweg omdat hij dat zelf supergrappig vindt. Misschien wel het beste voorbeeld is de keer dat hij de godin Skadi aan het lachen maakte door zijn ballen aan de sik van een geit vast te binden en vervolgens een potje te gaan touwtrekken (meer hierover op bladzijde 50-51).

De humor in het leven ontdekken is een van Loki's talenten. Zodoende slaagt hij erin om zelfs op de somberste plekken vreugde te beleven. Als het dus een keer tegenzit, weet Loki wel een uitweg.

BEDRIEGLIJK

Misschien wel de minst comfortabele eigenschap van Loki is zijn hang naar bedrog. Bij veel van zijn ondernemingen speelt bedrog een rol: hij vermomt zichzelf, hij liegt en hij misleidt mensen om zijn eigen doelen te bereiken.

Loki is niet de enige in de noordse mythen die zijn toevlucht neemt tot bedrog. Alle goden maken weleens gebruik van misleiding, om goederen of vaardigheden van andere wezens af te troggelen of om een andersoortige door hen gewenste uitkomst te realiseren.

Toch is Loki's misleiding enig in zijn soort. Ze is theateraai en hij maakt er om de haverklap gebruik van, omdat het hem, anders dan de overige Aesir, gaat om de misleiding zelf en niet om een of ander resultaat. Loki haalt kattenkwaad uit omdat de gelegenheid zich aandient. En als hij al een keer bedrog toepast omwille van een specifieke consequentie, dan is dat meestal omdat iemand hem dat heeft bevolen (vaak in combinatie met een doodsb bedreiging).

Loki mag dan heel sluw zijn, misleiding en bedrog werken alleen zolang je niet

wordt betrapt. Loki wordt regelmatig betrapt, maar redt zichzelf er vaak uit door het toepassen van precies dezelfde methode: bedrog.

IS LOKI EEN 'GOEIE'?

Je raakt snel in de war als je nadenkt over de vraag of Loki's beweegredenen goed of slecht zijn. Maar de verwarring lost op zodra je 'moraliteit' uit je overwegingen schrapt. Die speelt domweg geen rol bij Loki's besluitvorming: het is zijn voorrecht om onbevangen in de mogelijkheden te duiken die het leven biedt. In zijn geval betekent dat: streken uithalen.

Daarom denken veel mensen ervoor terug om Loki te benaderen. Ze vragen zich af of ze door hem te vereren het risico op chaos in hun leven vergroten en zelf het slachtoffer zullen worden van zijn achterbakse gedachten. Onthoud echter dat Loki's genegenheid voor mensen de reden is dat hij zich met ons inlaat. Maar zoals bij elke intermenselijke relatie hangt het van jullie verenigbaarheid af of je wel of niet goed met hem kunt opschieten.

TOELICHTING

Als we lezen, doen we dat vaak stilletjes voor onszelf. Maar om de noordse mythen voluit tot je door te laten dringen moet je ze op dezelfde manier ervaren als de noordse volkeren honderden jaren geleden...

In 1993 publiceerde de Duitse onderzoeker Edward Wachtel een artikel waarin hij een verbluffende ervaring beschrijft tijdens een bezoek aan diverse Franse grotten om daar prehistorische gravures te bestuderen. Wachtels eerste bestemming was het uitstekend verlichte grottenstelsel Les Combarelles, in de Dordogne. Hij kon alles prima zien, maar begreep niet goed waarnaar hij keek, omdat de gravures op een bizarre manier leken te zijn gemaakt: de dieren waren in meerdere houdingen over elkaar heen getekend. Wachtel begreep er niks van, tot hij zijn volgende bestemming in de Dordogne bezocht, de grot La Mouthe. Die was slecht aangegeven, slecht onderhouden en totaal niet verlicht. Wachtels gids, monsieur Lapeyre, leidde hem rond door de grot met behulp van een gaslamp in plaats van een zaklantaarn.

Onder die slecht verlichte omstandigheden begreep Edward Wachtel waarom de rotstekeningen op deze manier waren gemaakt – het is de bedoeling dat je ze bekijkt bij het flakkerende licht van een vuur. Hij vroeg Lapeyre om de gaslamp heen en weer te bewegen terwijl hij een stukje bij de grotwand vandaan stond. Hierdoor begonnen de dieren op de wanden te bewegen; hun pigmenten werden lichter en donkerder, en hun houdingen gingen in elkaar over, afhankelijk van hoe licht en schaduw

op dat moment vielen. Wat Wachtel niet begreep toen hij de grotkunst in helder licht bekeek, werd eensklaps duidelijk toen hij de tekeningen zag in de omstandigheden waaronder ze waren gemaakt, in het licht van een flakkerend vuur. Deze diepere dimensie zou hem anders zijn ontgaan.

De noordse mythologie werkt op een vergelijkbare manier en heeft te kampen met eenzelfde nadeel: degenen van ons die geen ervaring hebben met de Scandinavische orale traditie zijn gewend om de noordse mythen in stilte voor zichzelf te lezen op een willekeurig moment van de dag. Dit is vergelijkbaar met kijken naar prehistorische rotstekeningen bij helder kunstlicht – de wisseling van medium leidt tot het verloren gaan van een volledige dimensie.

Om het volledige effect van noordse mythen te ondergaan moet je de omstandigheden herscheppen waaronder deze verhalen tot stand zijn gekomen. Gelukkig is dat niet al te ingewikkeld.

Neem 's avonds of 's nachts de tijd om het 'zelfs gemakkelijk te maken bij een vuurtje of een paar kaarsen, of in elk geval bij een bron die gedimd licht geeft, het liefst gloeiend. Zet de tv en de radio uit en zorg dat er ook verder zo min mogelijk storend achtergrondgeluid is. Zodoende schep je de sfeer van een omgeving waarin iedereen zich behaaglijk en tevreden voelt, zittend

rond een vuurtje met je naasten – een gevoel dat in hedendaags Deens hygge wordt genoemd. De innerlijke ervaring van hygge wordt gevormd door de instinctieve gewaarwording van je omgeving. Probeer liever niet om dit gevoel in jezelf te 'manifesteren' op basis van een theoretisch idee erover.

Nadat je het 'zelfs op deze manier gemakkelijk hebt gemaakt, is de volgende stap om de mythen in dit hoofdstuk langzaam en kalm hardop voor te lezen aan jezelf, aan je innerlijke kind. Met 'innerlijk kind' bedoel ik niet jouw herinneringen aan wie je was als kind, maar de kind-geest die we allemaal bij ons dragen. Dit is de gelegenheid voor dat kind om weer eens de opwinding en vreugde te ervaren van het worden voorgelezen.

Als dat op dit moment buiten jouw vermogen ligt, is er niks aan de hand. Het gaat erom dat je de kennis hebt om de noordse mythen te kunnen ervaren wanneer de gelegenheid daartoe zich aandient.

Het is ook prima als je niet meteen een gevoel van hygge ervaart, ook al heb je de omgeving helemaal op de beschreven manier ingericht. Dit kan gebeuren als je in een drukke of stressvolle periode in je leven zit. Het betekent dat onze lichamen tijd nodig hebben om zich te herinneren hoe ze kunnen ontspannen. We kunnen dit stimuleren door onszelf de kleine geneugten toe te staan die ons blijdschap en innerlijke vrede verschaffen.

Als het echter enigszins mogelijk is, raad ik je aan om de volgende mythen hardop voor te lezen aan jezelf.

ROND HET KAMPVUUR

Wat heel goed werkt, is het aan elkaar vertellen van deze mythen rond een kampvuur in de open lucht. Als je met een groep mensen bent, kan jij of iemand anders van de groep de verhalen hardop uitspreken. Doe dat langzaam en niet te luid.

op krijgt, begin ik me serieus af te vragen of je wel zo machtig bent als je reputatie suggereert.'

Thor werd boos, zette zich schrap en bracht nogmaals de hoorn naar zijn mond. Hij nam slok na slok, tot hij volkomen buiten adem was. Hij hapte naar lucht en keek vervolgens in de hoorn. Thor had meer gedronken dan beide keren ervoor bij elkaar, maar de hoorn was nog altijd behoorlijk gevuld.

'Het lijkt erop dat je toch niet zo heldhaftig bent,' merkte Utgard-Loki op. 'Wil je nog een andere wedstrijd proberen? Dit schiet zo niet op.'

Thor gaf de hoorn uit handen en gromde: 'Wat voor soort wedstrijd heb je in gedachten?'

Utgard-Loki antwoordde: 'De kinderen van Utgard spelen vaak een spelletje om te bepalen wie het sterkst is. Het lijkt misschien een kleinigheid, maar het gaat erom of ze mijn kat kunnen optillen. Ik zou het nooit in mijn hoofd hebben

gehaald om hierover te beginnen tegen de grote, machtige Thor, maar nu ik bij de vorige wedstrijd heb gezien wat een kneus je eigenlijk bent...' Op dat moment rende een grijze kat door de hal. Hij was behoorlijk groot, maar Thor twijfelde er niet aan dat hij hem zou kunnen optillen. Hij wreef in zijn handen, greep de kat van onderen beet en begon te tillen. Maar terwijl hij dat deed, werd de kat steeds langer, zodat alle vier poten op de grond bleven. Thor hijgde en kreunde en slaagde erin één poot van de grond te krijgen. Maar verder dan dat kwam hij niet.

'Als ik het niet dacht,' zei Utgard-Loki. 'Het is inderdaad een forse kat en die Thor is maar een onderkruijsel vergeleken met de rest van ons!' Dit maakte Thor razend.

'Hoezo onderkruijsel?!' riep hij. 'Ik wed dat niemand dat meer durft te zeggen nadat hij met mij heeft gevochten!'

'Ik denk niet dat iemand op deze banken zichzelf wil verlagen tot een gevecht met

zo'n zwakke tegenstander,' zei Utgard-Loki. 'Maar als je per se wilt vechten, dan krijg je een gevecht. Breng de oude vrouw, jongens! Breng me mijn zuster Elli!' Algauw hobbelde een oude damejet naar binnen en begroette de aanwezigen.

'Elli, bied Thor eens wat tegenstand in een potje worstelen,' zei Utgard-Loki. Thor wist dat het onbeleefd was om oude damejetjes omver te schoppen, dus trachtte hij haar aanvankelijk voorzichtig tegen de grond te werken. Maar toen hij haar van haar plaats probeerde te krijgen, gaf ze geen krimp. Hij begon harder te worstelen, waarop ze terugworstelde. Daarbij bleek ze verrassend sterk voor haar tengere gestalte. Of werd Thor zwakker? Met elke greep voelde hij zijn kracht afnemen, tot hij op een knie viel.

'Zo is het wel genoeg!' zei Utgard-Loki. 'Geen wedstrijdjies meer! Het is wel duidelijk dat jouw kracht en reputatie schromelijk zijn overschat.' Bij alle opschudding was het al laat geworden. Utgard-Loki wees Thor, Loki, Thialfi en Roskva hun slaapvertrekken en alle vier vielen ze in een diepe slaap.

's Ochtends stonden Thor en zijn metgezellen op. Ze kleedden zich aan en stonden op het punt om te vertrekken toen Utgard-Loki binnenkwam om te melden dat hij de tafel voor hen had gedekt. Aangenaam verrast over deze plotselinge gastvrijheid genoten de vier van een stevige maaltijd.

Utgard-Loki liep nog even met hen op en toen ze een eindje van Utgard verwijderd waren, liet hij hen stilstaan.

'Nu we mijn kasteel hebben verlaten is het tijd dat ik jullie de waarheid vertel,' sprak hij serieus. 'Ik zweer dat ik jullie nooit zou hebben binnengelaten als ik had geweten dat jullie over zo'n enorme en schrikwekkende kracht beschikken.'

'Ik heb jullie met een hoop vertoon en illusies in de luren gelegd. De eerste keer

dat we elkaar ontmoetten, was in het bos. Ik was de reus Skrymir. Herinneren jullie je de knapzak die je niet open kon krijgen? Ik had er een trollenknop in gelegd, zodat je hem alleen met magie kon openmaken. Jij, Thor, was zo kwaad dat ik slechts een oogwenk de tijd had om een berg tussen ons in te zetten. Zie je de drie diepe dalen in de verre bergketen? Die zijn ontstaan door jouw hamerslagen.

'En ook tijdens de wedstrijden heb ik jullie met behulp van trollenmagie zand in de ogen gestrooid. Tijdens de eetwedstrijd nam Loki het op tegen Logi, wiens ware vorm de natuurbrand is. Thialfi rende tegen Hugi, maar Hugi's ware vorm is een gedachte – en wie kan sneller rennen dan een gedachte? En wat jou betreft, Thor, de hoorn die ik je gaf, stond in verbinding met de oceaan. Je hebt zo veel gedronken dat op alle stranden ter wereld de zeespiegel zakte!'

'En wat die kat betreft die je optilde: dat was de Midgaardslang! Iedereen in de hal stond doodsangsten uit toen ze zagen dat je hem zo hoog boven de bergen en de wolken van Midgaard uit tilde dat hij de hemel aanraakte, terwijl zijn kop en staart nog maar nauwelijks met de aarde in contact stonden!'

'Het is een wonder dat je tijdens je worstelpartijtje met Elli, de oude vrouw, slecht op één knie viel, want Elli is de Ouderdom. Nooit was er iemand en nooit zal er iemand zijn die het niet uiteindelijk aflegt tegen de Ouderdom.'

'En nu ik jullie dit alles heb onthuld, zweer ik dat als het aan mij ligt, onze wegen elkaar nooit meer zullen kruisen.'

Thor was zo woedend dat zijn ogen vuur spuwden en hij greep naar zijn hamer Mjolnir... Maar toen hij opkeek naar Utgard-Loki, was de reus al verdwenen. Thor keek uit over de vlakke en zag dat ook het for in lucht was opgegaan. Daarop keerden hij, Loki, Thialfi en Roskva zich om. Ze verlieten Jotunheim en keerden terug naar Asgaard.

RAGNAROK

Het vangen en vastbinden van Loki kondigde het begin aan van het einde voor de goden.

Nu Loki en zijn bijtende sarcasme en humor ontbraken, kon niets meer voorkomen dat de wereld te ernstig en vijandig werd.

Ragnarok begon met een drie jaar durende winter. In deze periode werden in de hele wereld tal van veldslagen uitgevochten. Daarbij stond broer tegenover broer; familiebanden waren niets meer waard. Na die drie winters liet Jormungand, de wereldslang, zijn staart los, zodat hij de wereld niet langer omsloot. De hierop volgende aardbeving was zo hevig dat alle ketenen in de wereld losraakten, inclusief die van Loki en van zijn zoon Fenrir; ze waren weer vrij. Ook de poorten van Hel zwaaiden open, zodat alle doden van Helheim naar buiten kwamen.

De wereld viel nu ten prooi aan Ragnarok. De zon en de maan werden opgeslokt door de wolven, die ze achterna joegen langs de hemel, en de reuzen van Muspelheim kwamen uit de verduisterde hemel tevoorschijn. Loki zeilde naar de laatste veldslag op een schip dat Naglfar heette en was gemaakt van vingernagels van de doden. Samen met de mensen van Hel stond hij te wachten op de komst van de Aesir.

De strijders van Walhalla trokken hun wapenrusting aan en namen hun bijlen en zwaarden. Ze stroomden de enorme poorten van Walhalla uit en vochten tegen de reuzen, de doden en Loki. Loki en zijn zoons stonden klaar om wraak te nemen voor het feit dat ze waren gekneveld en uit de wereld gegooid. Met een oorverdovend gebrul stortten ze zich op de goden van Asgaard.

Op dit slagveld gingen ze allemaal hun ondergang tegemoet. Thor doodde

Jormungand, maar stortte ter aarde nadat hij een paar stappen had gezet, geveld door het gif. Fenrir slokte Odin in zijn geheel op, waarna Odins zoon Vidarr zijn enorme laars, gemaakt van restjes leer, op de onderkaak van de wolf plaatste en zijn muil uit elkaar trok. En Loki? Die was verwickeld in een bloedige strijd met Heimdall. Het zwaardgevecht eindigde met hun beider dood.

De zon kleurde zwart, het land verdween in zee en de sterren doofden. De lucht was vervuld van as en rook, en de vlammen reikten tot in de hemel. Zo eindigde deze slachtpartij. Alles lag in puin en er was niemand meer die zichzelf tot winnaar kon uitroepen.

Dit alles was voorspeld door een oude zieneres, die ooit door Odin was geraadpleegd. Ze zag deze gebeurtenissen aankomen – de toenemende verbittering, de rivaliteit, de chaos – maar ze zag ook een nieuw groen land oprijzen uit de oceaan na deze bloedige oorlog, met watervallen die in zee uitmonden en een adelaar in de lucht.

In het gras lagen gouden schaakstukken, zoals die waarmee ooit de goden speelden. Ze zag Balder en Hod naar deze plek terugkeren uit de onderwereld, en Hoenir uit Vanaheim. Daar zouden ze een schitterende hal bouwen, Gimle genaamd, met een dak dat was afgedekt met goud. Daar zouden de goden hun dagen met genoegen slijten.

